

BIULETYN SĄDU NAJWYŻSZEGO

IZBA KONTROLI NADZWYCZAJNEJ
I SPRAW PUBLICZNYCH



1/2024
(styczeń-czerwiec)

Opracowanie

SSN prof. dr hab. Adam Redzik

Katarzyna Brzostek

Wydawca

Sąd Najwyższy

00-951 Warszawa

Plac Krasińskich 2/4/6

www.sn.pl

WSTĘP

Szanowni Państwo,

z przyjemnością przedstawiamy kolejny numer Biuletynu Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, w którym omówione zostały najważniejsze orzeczenia Sądu Najwyższego wydane w tej Izbie w pierwszym półroczu 2024 r. Znajdą w nim Państwo także szereg istotnych z punktu widzenia praktyki orzeczniczej zagadnień, które wyłoniły się na gruncie rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy spraw należących do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Serdecznie zapraszam do lektury.

dr hab. Krzysztof Wiak
Prezes Sądu Najwyższego
kierujący pracą Izby
Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	2
PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IKN	4
1. ZAGADNIENIA PRAWNE.....	4
2. SPRAWY ZE SKARG NADZWYCZAJNYCH.....	10
3. SPRAWY ZE SKARG KASACYJNYCH.....	19
4. SPRAWY Z ODWOŁAŃ OD UCHWAŁ KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA 22	
5. SPRAWY ZE SKARG NA PRZEWLEKŁOŚĆ POSTĘPOWANIA.....	24
6. SPRAWY WYBORCZE.....	26
7. POZOSTAŁE SPRAWY.....	36

WYKAZ SKRÓTÓW

Dz.U. – Dziennik Ustaw

EKPCz – Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2

ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka

IKN – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego

k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny

k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny

Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Konwencja haska – Konwencja dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r.

k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy

k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego

k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego

KRS – Krajowa Rada Sądownictwa

k.wyb. – ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

PKW – Państwowa Komisja Wyborcza

p.prok. – ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze

Prezes UOKiK – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Prezes URE – Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

Prezes UTK – Prezes Urzędu Transportu Kolejowego

p.u.s.a. – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych

p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

RMiŚP – Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców

SN – Sąd Najwyższy

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 25 marca 1957 r.

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

TUE – Traktatu o Unii Europejskiej

u.KRS – ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa

u.p.p. – ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych,

u.r.o. – ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym

u.r.t. – ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji

u.SN – ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

u.s.p.p. – ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym, prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

ustawa o partiach politycznych, u.p.p. – ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych

ustawa systemowa – ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych

PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IKN

1. ZAGADNIENIA PRAWNE

Uchwała SN z 23 kwietnia 2024 r., I NZP 4/23

W odniesieniu do skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim wniesionej na podstawie art. 45d ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie nie znajduje zastosowania instytucja przedsądu

Uchwałą z 23 kwietnia 2024 r., I NZP 4/23, Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne dotyczące pytania, czy w odniesieniu do skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim wniesionej na podstawie art. 45d ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1599) zastosowanie znajduje art. 398⁹ k.p.c.

Odnosząc się do powyższego, Sąd Najwyższy uznał, że w odniesieniu do skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim wniesionej na podstawie art. 45d ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1599) nie znajduje zastosowania powołany wyżej art. 398⁹ k.p.c.

Sąd Najwyższy argumentował, że w przypadku skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału Arbitrażowego, Sąd Najwyższy jest pierwszą i jedyną instancją sądową dokonującą kontroli zaskarżonego orzeczenia. Konsekwentnie odmowa przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału w ramach przedsądu skutkować może pozbawieniem strony drogi sądowej, a w ten sposób naruszeniem jej konstytucyjnego prawa. Po drugie, art. 45d ust. 5 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie jednoznacznie stanowi, że Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną od orzeczenia

dyscyplinarnego Trybunału na zasadach przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego. Użycie przez ustawodawcę określenia „rozpoznaje” prowadzi zaś do uznania, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące przedsądu nie mają zastosowania.

Uchwała SN z 11 czerwca 2024 r., I NZZ 6/22

Dopuszczalne jest rozpoznawanie w trybie art. 49 § 1 k.p.c. sformułowanego przez stronę wniosku o wyłączenie sędziego wyznaczonego do orzekania w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego

Uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2024 r., I NZZ 6/22, Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że dopuszczalne jest rozpoznawanie w trybie art. 49 § 1 k.p.c. sformułowanego przez stronę wniosku o wyłączenie sędziego wyznaczonego do orzekania w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wniosek o wyłączenie sędziego zgłoszony w sprawie o wyłączenie sędziego, choć nie spełnia kryteriów definicji legalnej sprawy w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jest dopuszczalny jako wniosek procesowy. Sąd Najwyższy przychylił się przy tym do szerokiego rozumienia pojęcia „sprawa”, tj. zarówno w znaczeniu sprawy głównej jak i postępowań incydentalnych. Sprawą jest nie tylko postępowanie główne, ale także incydentalne. O statusie postępowania jako „sprawy” decyduje bowiem jej zakres, a w omawianym przypadku jest nią rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, złożonego w sprawie o wyłączenie sędziego. Przedmiotem postępowania incydentalnego w sprawie rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego jest zatem zweryfikowanie, czy w sprawie rozpoznania takiego wniosku o wyłączenie sędziego będzie orzekał bezstronny, niezależny i niezawisły sędzia. Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera odrębnej definicji sprawy z zakresu rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego, którą można byłoby określić mianem autonomicznej na potrzeby postępowania cywilnego dla rozpoznania wniosku formalnego. Wydaje się jednocześnie, że żaden przepis Kodeksu postępowania cywilnego nie ogranicza statusu sprawy jedynie

do postępowania głównego, wyłączając to o charakterze incydentalnym, którego przedmiotem jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego.

Uchwała SN z 4 czerwca 2024 r., I NZP 9/23

Uprawnienia okręgowej komisji wyborczej

W dniu 4 czerwca 2024 r. w sprawie I NZP 9/23 Sąd Najwyższy w składzie powiększonym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych podjął uchwałę o treści: „Okręgowa komisja wyborcza nie jest uprawniona do uchylenia lub zmiany podjętej przez siebie uchwały, o której mowa w art. 215 § 3-5, art. 216 § 2 i art. 217 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 2408 ze zm.)”.

Zapadła w sprawie I NZP 9/23 uchwała składu powiększonego Sądu Najwyższego dotyczyła zagadnienia prawnego odnoszącego się do kwestii dopuszczalności konwalidacji przez okręgowe komisje wyborcze swoich pierwotnych uchwał. Zagadnienie to zostało przedstawione do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych i wyłoniło się przy rozpoznawaniu przez Sąd Najwyższy odwołań od uchwał wydanych przez okręgowe komisje wyborcze w przedmiocie odmowy rejestracji kandydatów w ostatnich wyborach parlamentarnych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego na tym tle zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska: z jednej strony przyznające okręgowej komisji wyborczej prawo podjęcia uchwały uchylającej swoje pierwotne błędne postanowienie wyrażone w formie uchwały, z drugiej strony kwestionujące umocowanie tego organu wyborczego do uchyłania wydanych przez siebie uprzednio uchwał.

Rozbieżne poglądy w odniesieniu do przedmiotowego problemu prawnego prezentowali również Prokurator Generalny i Państwowa Komisja Wyborcza. Pierwszy z wymienionych podmiotów opowiadał się za niedopuszczalnością

możliwości uchylenia przez okręgowe komisje wyborcze swoich pierwotnych uchwał. Państwowa Komisja Wyborcza natomiast wyrażała pogląd przeciwny.

Podejmując uchwałę, Sąd Najwyższy podkreślił, że obowiązujące przepisy Kodeksu wyborczego, które określają zadania i kompetencje okręgowej komisji wyborczej, ujęte zostały w sposób kompleksowy i wyczerpujący. Żaden przepis Kodeksu wyborczego nie nadaje przy tym okręgowym komisjom wyborczym uprawnienia do uchylania własnych uchwał z pominięciem trybu odwoławczego do Państwowej Komisji Wyborczej.

Sąd Najwyższy podniósł zarazem, że w myśl zasady legalizmu każdy organ władzy publicznej, w tym również okręgowa komisja wyborcza, jest obowiązany do działania na podstawie wyraźnej normy kompetencyjnej i w granicach prawa. Naczelne zasady porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej wyłączają możliwość domniemania kompetencji organów władzy publicznej, natomiast zaakceptowanie kompetencji okręgowej komisji wyborczej do uchylania własnych uchwał nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa.

Według Sądu Najwyższego, uprawnienia okręgowej komisji wyborczej w zakresie uchylenia lub zmiany podjętej przez siebie uchwały nie można również poszukiwać w drodze analogii w regulacjach innych gałęzi prawa.

Konkludując, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że przyjęcie założenia, że okręgowa komisja wyborcza posiada kompetencję w zakresie uchylenia lub zmiany podjętej przez siebie uchwały i jest to niezbędne w polskim systemie wyborczym, wiązałoby się z koniecznością równoczesnego określenia ewentualnego trybu, w jakim ten organ wyborczy mógłby dokonywać uchylenia lub zmiany podjętej przez siebie uchwały, a także zrekonstruowania całej procedury odwoławczej z tym związanej. To zaś wykracza poza granice wykładni sądowej i może być dokonane jedynie w wyniku interwencji ze strony ustawodawcy.

Sprawa I NZP 1/24

Wątpliwości dotyczące prawa podmiotu uprawnionego do udziału w kampanii referendalnej w programach radiowych i telewizyjnych, o którym

mowa w art. 48 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym do wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej podjętą w zakresie wytycznych oraz wyjaśnień związanych z przeprowadzeniem referendum

Pismem z 6 lutego 2024 r. Prezes Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego wystąpił z wnioskiem o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych rozbieżności w wykładni prawa występującej w orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie dotyczącym następującego zagadnienia prawnego: „Czy podmiotowi uprawnionemu do udziału w kampanii referendalnej w programach radiowych i telewizyjnych, o którym mowa w art. 48 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 851 ze zm.), przysługuje prawo do wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej podjętą w zakresie wytycznych oraz wyjaśnień związanych z przeprowadzeniem referendum [art. 161 § 1 w zw. z art. 161a § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 2408)]?”.

Sformułowane zagadnienie prawne pojawiło się na tle wątpliwości co do wykładni przepisów art. 48 i art. 92 ust. 1 u.r.o. oraz art. 161 i art. 161a § 1 k.wyb. Sprowadzało się ono do odpowiedzi na pytanie, czy podmiot uprawniony do udziału w kampanii referendalnej w programach radiowych i telewizyjnych, o którym mowa w art. 48 ust. 1 i 3 u.r.o., może skutecznie wnieść skargę na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej podjętą w przedmiocie wytycznych i wyjaśnień skierowanych do określonych osób i jednostek organizacyjnych, w sytuacji gdy kwestii tej nie precyzuje ustawa o referendum ogólnokrajowym, która jedynie odsyła w tym zakresie do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu wyborczego.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowały się dwa poglądy: a) liberalny – uznający dopuszczalność skargi podmiotu uprawnionego na uchwały PKW w opisanej sytuacji, b) rygorystyczny – odmawiający prawa do skargi w takim przypadku.

W swoim wniosku Prezes Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych podkreślił istotne znaczenie instytucji referendum ogólnokrajowego w systemie

ustrojowym Rzeczypospolitej Polskiej, jako formy demokracji bezpośredniej. Wskazał, że ustawa o referendum ogólnokrajowym nie zawiera szczególnej kompetencji dla Państwowej Komisji Wyborczej do wydawania wytycznych na potrzeby przeprowadzenia konkretnego referendum – w tym zakresie PKW korzysta z przepisów Kodeksu wyborczego stosowanych odpowiednio na potrzeby referendum. W braku odpowiednika komitetu wyborczego (oraz dodatkowo pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego) na gruncie ustawy o referendum ogólnokrajowym, nie do końca jasny jest interes danego podmiotu uprawnionego do udziału w kampanii referendalnej w programach radiowych i telewizyjnych w kwestionowaniu wytycznych i wyjaśnień PKW wydawanych w formie uchwały na rzecz konkretnego referendum ogólnokrajowego. Z drugiej strony, przyjęcie poglądu rygorystycznego w zasadzie niweluje możliwość wniesienia do Sądu Najwyższego skargi na przedmiotową uchwałę PKW.

W ocenie Prezesa Sądu Najwyższego, dodatkowo możliwe jest przyjęcie swoistej koncepcji pośredniej, która oparta by była na założeniu, że podmiotom uprawnionym służy skarga na uchwały PKW, jeśli te kierowane są do nadawców radiowych i telewizyjnych oraz – przynajmniej w jakimś zakresie – wpływają na wykonywanie praw przez te podmioty.

W konkluzji Prezes Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych wskazał, że rozstrzygnięcie wskazanego zagadnienia prawnego ma istotne znaczenie dla określenia legitymacji skargowej w sprawach z zakresu zaskarżania uchwał PKW dotyczących wytycznych i wyjaśnień referendalnych.

Sprawą zajmie się skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Otrzymała ona sygn. akt I NZP 1/24.

2. SPRAWY ZE SKARG NADZWYCZAJNYCH

Postanowienie SN z 24 kwietnia 2024 r., II NSNk 5/23

Granice pomiędzy pobiciem ze skutkiem śmiertelnym, a zabójstwem w zamiarze ewentualnym

W postanowieniu z 24 kwietnia 2024 r., II NSNk 5/23, Sąd Najwyższy odniósł się do problematyki granic pomiędzy pobiciem ze skutkiem śmiertelnym, a zabójstwem w zamiarze ewentualnym. Sąd Najwyższy zważył, że przypisanie następstwa, o jakim mowa w art. 158 § 3 k.k., nie wymaga skomplikowanego dowodowo ustalenia, który z uczestników bójki lub pobicia spowodował takie następstwa, gdyż odpowiedzialność za udział w bójce lub pobiciu o charakterze niebezpiecznym ma charakter odpowiedzialności quasi-zbiorowej. Na gruncie art. 158 § 3 k.k. skutek śmiertelny jest wynikiem ocenianego całościowo zdarzenia, jakim jest bójka lub pobicie, i nie musi być łączony z działaniem konkretnego uczestnika tego zajścia.

Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że do okoliczności, na podstawie których należy poczynić ustalenia co do zamiaru sprawcy, zalicza się nie tylko godzenie w ważne dla życia ludzkiego organy, siłę ciosu, ich wielokrotność, rodzaj i rozmiary użytego narzędzia, głębokość i kierunek ran, rodzaj uszkodzeń ciała, stopień zagrożenia dla życia ludzkiego, lecz również stosunek sprawcy do pokrzywdzonego, jego właściwości i dotychczasowy tryb życia, zachowanie przed popełnieniem przestępstwa, a także pobudki, motywy oraz tło zdarzenia. Uzewnętrznione przejawy zachowania sprawcy pozwalają wnioskować o jego zamiarze. Warunkiem przyjęcia, iż sprawca czynu zabronionego działał z zamiarem ewentualnym jest, po pierwsze, ustalenie, iż miał on świadomość, że podjęte działanie może wyczerpywać przedmiotowe znamiona czynu opisanego w ustawie karnej, a – po drugie – stwierdzenie, że sprawca akceptował sytuację, iż jego czyn wyczerpuje przedmiotowe znamiona przestępstwa. Owa akceptacja musi przy tym przybierać postać aktu woli polegającej na godzeniu się z góry z takim stanem rzeczy. Zgody na skutek nie można ani domniemywać, ani też jej się domyślać.

W każdym wypadku należy w sposób stanowczy wykazać, że stanowiła ona jeden z elementów procesów zachodzących w psychice sprawcy. Ustalenia dotyczące zamiaru ewentualnego w zakresie zabójstwa nie mogą się opierać na fragmentarycznych faktach wiążących się z czynnościami wykonawczymi, lecz powinny być wnioskiem koniecznym, wynikającym nie tylko z analizy całokształtu przedmiotowych i podmiotowych okoliczności zdarzenia przestępnego, ale i jego tła, zachowania się sprawcy przed i po jego zaistnieniu.

W kontekście powyższego Sąd Najwyższy uznał, że nie jest wystarczające uwzględnienie jedynie rodzaju narzędzia użytego do ataku, które jest zdadne do spowodowania śmierci, ale całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych musi stanowić podstawę dokonania ustaleń w zakresie zamiaru pozbawienia życia. Przy ustaleniu zamiaru towarzyszącego sprawcy, jego przeżyć psychicznych należy uwzględniać całokształt udowodnionych okoliczności podmiotowych i przedmiotowych. W sprawach o czyny przeciwko życiu lub zdrowiu zalicza się do nich: rodzaj, rozmiary użytego narzędzia, ilość uderzeń, siłę, z jaką zostały zadane, umiejscowienie ciosów, przebieg rany, a także właściwości i warunki osobiste sprawcy, jego dotychczasowy tryb życia, pobudki, motywy działania, stosunki panujące między sprawcą a pokrzywdzonym, okoliczności, tło zajścia, zachowanie się przed i po popełnieniu czynu.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że ustalenia dotyczące zamiaru ewentualnego w zakresie zabójstwa nie mogą się opierać na fragmentarycznych faktach wiążących się z czynnościami wykonawczymi, lecz powinny być wnioskiem koniecznym, wynikającym nie tylko z analizy całokształtu przedmiotowych i podmiotowych okoliczności zdarzenia przestępnego, ale i jego tła, zachowania się sprawcy przed i po jego zaistnieniu.

Wyrok SN z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 218/23

Znaczenie przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej

W wyroku 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 218/23, Sąd Najwyższy potwierdził dotychczasową linię orzecznictwa co do znaczenia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej w kontekście art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Sąd Najwyższy we wskazanym wyroku wyjaśnił, że samo wskazanie przez Skarżącego, że kwestionowany wyrok jest niesprawiedliwy, stanowi niewystarczający argument zarówno dla wykazania wadliwości tego orzeczenia jako sprzecznego z zasadami lub wolnościami i prawami człowieka i obywatela określonymi w Konstytucji RP na gruncie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, jak również stwierdzenia, że okoliczność ta spełnia jednocześnie ogólną przesłankę skargi nadzwyczajnej z art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Wyrok SN z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23

Przesłanki stwierdzenia przez Sąd Najwyższy, że zaskarżone w drodze skargi nadzwyczajnej orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa

W wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23, sprecyzowane zostały przesłanki stwierdzenia przez Sąd Najwyższy, że zaskarżone w drodze skargi nadzwyczajnej orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa.

W wyroku tym Sąd Najwyższy uwzględnił skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego wniesioną od nakazu zapłaty i stwierdził, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa. W sprawie tej zawarta została umowa pożyczki, w której strony zastrzegły odsetki umowne w wymiarze 30% w stosunku miesięcznym. Mimo to wierzyciel wystąpił z pozwem przeciwko pożyczkobiorcy, żądając oprócz kwoty głównej, jedynie odsetek ustawowych. Sąd rejonowy wyszedł ponad żądanie pozwu i zasądził jednak odsetki umowne w wymiarze 30% w stosunku miesięcznym zamiast odsetek ustawowych, których domagał się powód.

Sąd Najwyższy w powołanej sprawie stwierdził, że doszło do rażącego naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczenie przez sąd rejonowy zaskarżonym nakazem zapłaty ponad żądanie objęte pozwem. Sąd Najwyższy uznał jednocześnie, że oprocentowanie umowne w wymiarze 30% w skali miesiąca należało w tym przypadku ocenić jako mające charakter lichwiarski.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w sprawie spełniona została również przesłanka ogólna (art. 89 § 1 *in principio* u.SN). Sąd Najwyższy wskazał, że trudna do pogodzenia z zasadą sprawiedliwości społecznej jest sytuacja, w której zasądzenie odsetek w wygórowanej (lichwiarskiej) wysokości następuje ponad żądanie pozwu i stanowi wyłącznie wynik rażącego błędu popełnionego przez sąd.

Uwzględniając skargę nadzwyczajną w omawianej sprawie, mając jednocześnie na uwadze, że została ona wniesiona po upływie 5 lat od uprawomocnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 115 § 2 u.SN ograniczył się do stwierdzenia, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa.

Dokonując wykładni art. 115 § 2 u.SN, Sąd Najwyższy stwierdził, że gdy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, to pomimo stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, zasadą jest ograniczenie się przez Sąd Najwyższy do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Odstąpienie od tej zasady wymaga wykazania, że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie.

Sąd Najwyższy podkreślił, że przewidziana w art. 115 § 2 u.SN zasada braku możliwości uchylenia zaskarżonego orzeczenia, pomimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN stanowi jeden z instrumentów wyznaczających wąskie granice nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, co zabezpiecza przed nadużywaniem tego środka.

Wyrok SN z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 352/23

Wywiedzenie skargi nadzwyczajnej wyłącznie w interesie Skarbu Państwa wymaga szczególnej ostrożności

Wyrokiem z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 352/23, Sąd Najwyższy oddalił skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego wniesioną w interesie Skarbu Państwa w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

W sprawie spór dotyczył prawa własności nieruchomości, które obecnie stanowią obszar leśny, a w latach 50-tych XX wieku poddane zostały regulacji gruntów podlegających przejęciu na rzecz Skarbu Państwa na podstawie dekretu PKWN z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostałego po osobach przesiedlonych do Z.S.R.R. oraz dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejściu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego.

Sporne nieruchomości, stanowiące obszar leśny, zostały przejęte na własność Skarbu Państwa, mimo że nie zostały wymienione w decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w X. z 1954 r. w sprawie przejęcia na własność państwa nieruchomości ziemskich. a w księdze wieczystej prowadzonej dla spornych nieruchomości i ujawniono – jako ich właściciela – Skarb Państwa.

Sądy obu instancji przyznały powódce rację uznając, że prawo własności spornych nieruchomości nigdy nie przeszło na rzecz pozwanego Skarbu Państwa.

Prokurator Generalny we wniesionej skardze nadzwyczajnej zakwestionował powyższe rozstrzygnięcie na korzyść Skarbu Państwa.

Sąd Najwyższy uznał jednak skargę nadzwyczajną za niezasadną. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym sąd powszechny był uprawniony do badania, czy ww. decyzja z 1954 r. wywarła skutek w postaci przejścia własności spornych nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa. Sąd w tego rodzaju postępowaniu ma bowiem obowiązek badania rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta. W tej sytuacji, skoro ww. decyzja

z 1954 r., która nadal funkcjonuje w obrocie prawnym, nie obejmuje swoim zakresem przedmiotowym spornych nieruchomości, to oznacza to, że nigdy nie mogła i nie może być ona traktowana jako podstawa nacjonalizacji spornego gruntu, a co za tym idzie orzeczenie to nie stanowiło podstawy do przejęcia własności spornych nieruchomości przez Skarb Państwa i nigdy nie mogło stać się tytułem wykonawczym nakierowanym na odebranie tej nieruchomości pierwotnemu właścicielowi.

W ocenie Sądu Najwyższego, w sprawie nie zachodziła również przesłanka ogólna, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawa nie wyklucza możliwości wniesienia skargi nadzwyczajnej na rzecz Skarbu Państwa. Niewątpliwie możliwa jest bowiem sytuacja, w której w wyniku błędu organów sądowych dojdzie do rażącego naruszenia przepisów prawa, prowadzącego do ingerencji w prawa majątkowe Skarbu Państwa. Wywiedzenie skargi nadzwyczajnej wyłącznie w interesie Skarbu Państwa wymaga jednakże szczególnej ostrożności. Warunkiem *sine qua non* wywiedzenia skargi nadzwyczajnej jest bowiem zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W istotę zasady demokratycznego państwa prawnego wpisana jest natomiast ochrona praw człowieka, czyli jednostki. W konsekwencji, pomimo że skarga nadzwyczajna chroni interes publiczny, nie ulega wątpliwości, że konstrukcja instytucji skargi nadzwyczajnej narzuca perspektywę prawno-człowieczą. Urzeczywistnienie zasad sprawiedliwości społecznej polegające na ochronie interesu publicznego w postaci ochrony lasów nie może zatem prowadzić do bezwzględnego prymatu tej wartości i całkowitego pominięcia praw i interesów konkretnej jednostki. We wspomnianej perspektywie prawno-człowieczej zasadą jest bowiem ochrona praw i wolności konkretnej jednostki przed bezprawnymi działaniami państwa, a nie odwrotnie.

Wyrok SN z 26 marca 2024 r., II NSNc 304/23

Pojęcie godności człowieka

W wyroku z 26 marca 2024 r., II NSNc 304/23, Sąd Najwyższy odniósł się do zagadnienia godności człowieka. Wskazał, że pojęcie przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka, o którym mowa w art. 30 Konstytucji RP, i która jest źródłem praw i wolności człowieka, należy odnosić do samego człowieczeństwa, a nie do potocznego pojęcia „godności” jako subiektywnego poczucia własnej wartości lub szacunku do samego siebie. Do naruszenia godności, w znaczeniu o którym mowa w art. 30 Konstytucji RP, dochodzi jedynie w sytuacjach rzeczywiście drastycznych, które uprzedmiotawiają człowieka lub traktują go w sposób nieludzki. Zatem do naruszenia konstytucyjnie chronionej godności orzeczeniem sądowym może dojść w sytuacji zakwestionowania w tym orzeczeniu człowieczeństwa osoby nim poszkodowanej lub skrzywdzonej.

Powyższe orzeczenie stanowi potwierdzenie dotychczasowej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego, wyrażonej w wyrokach: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, gdzie wskazano, że w kontekście zarzutu naruszenia art. 30 Konstytucji RP przypomnieć należy, że wbrew rozpowszechnionym tendencjom, jako naruszenia godności człowieka nie można traktować każdego niesprawiedliwego albo nawet tylko niesatysfakcjonującego daną osobę zdarzenia. Uleganie tym tendencjom prowadzi bowiem będzie do degradacji konstytucyjnej ochrony godności człowieka poprzez jej trywializację.

Wyrok SN z 15 maja 2024 r., II NSNc 385/23

Ustalenie wysokości obowiązku naprawienia szkody, spowodowanej kolizją komunikacyjną, w sytuacji, gdy poszkodowany we własnym zakresie zlecił naprawę uszkodzonego pojazdu

W wyroku z 15 maja 2024 r., II NSNc 385/23, Sąd Najwyższy rozważał problem ustalenia wysokości obowiązku naprawienia szkody, spowodowanej kolizją komunikacyjną, w sytuacji, gdy poszkodowany we własnym zakresie zlecił naprawę uszkodzonego pojazdu. We wskazanym orzeczeniu potwierdzono dotychczasową linię orzeczniczą, zgodnie z którą powstanie roszczenia w stosunku do ubezpieczyciela o zapłatę odszkodowania, a tym samym zakres odszkodowania, nie są zależne od tego, czy poszkodowany dokonał (w ogóle lub w części) restytucji i czy ma taki zamiar. Poszkodowanemu w związku z ruchem pojazdu mechanicznego przysługuje w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej roszczenie odszkodowawcze od chwili powstania obowiązku naprawienia szkody, nie zaś dopiero wtedy, gdy powstaną koszty naprawy pojazdu. Przyjmuje się bowiem, że roszczenie i świadczenie odszkodowawcze jest niezależne od tego, czy naprawa w ogóle została dokonana. Wysokość tych świadczeń powinno się obliczać na podstawie ustaleń co do zakresu uszkodzeń i technicznie uzasadnionych sposobów naprawy, przy przyjęciu przewidzianych kosztów niezbędnych materiałów i robocizny według cen z daty ich ustalenia. Przeprowadzenie napraw pojazdu przed uzyskaniem świadczeń z zakładu ubezpieczeń, jak również jej faktyczny zakres, nie mają tymczasem zasadniczego wpływu na powyższy sposób ustalania ich wysokości.

Wyrok SN z 13 marca 2024 r., II NSNc 348/23

ZUS nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą systemową

W wyroku z 13 marca 2024 r., II NSNc 348/23, Sąd Najwyższy potwierdził dotychczasową linię orzecznictwa Sądu Najwyższego co do interpretacji art. 18 ust. 8 w zw. z art. 20 ust. 3 ustawy systemowej, wskazując, że ZUS nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą

działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą systemową.

Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność istnieje zatem uprawnienie do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wobec czego sposób, w jaki realizuje to uprawnienie, zależy wyłącznie od jej decyzji. Ingerencja w tę sferę jakiegokolwiek innego podmiotu jest niedopuszczalna, chyba że ma wyraźne umocowanie w przepisach. Kompetencji ZUS do dokonywania ocen w zakresie sposobu wykonywania przez ubezpieczonego jego prawa nie można się zatem ani domniemywać, ani wywodzić ich wyłącznie „z kardynalnych wartości i zasad obowiązującego systemu ubezpieczeń społecznych”.

Jak ponadto dodał Sąd Najwyższy, deklaracja podstawy wymiaru składek nie jest czynnością cywilnoprawną w żadnym zakresie, co wyłącza możliwość jej oceny przez pryzmat art. 58 k.c. oraz art. 83 § 1 k.c. Sąd Najwyższy dodał przy tym, że umowy cywilnoprawne zawierane pomiędzy płatnikami składek i innymi równorzędnymi podmiotami (np. umowa z pracodawcą), które będą rodziły skutki w sferze ubezpieczeń społecznych, mogą podlegać kwestionowaniu przez ZUS. Jednak nie zalicza się do nich deklaracji podstawy wymiaru składek.

3. SPRAWY ZE SKARG KASACYJNYCH

Stosownie do nowego brzmienia art. 26 § 1 u.SN, do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego należy rozpatrywanie skarg kasacyjnych wniesionych w sprawach z zakresu zamówień publicznych, spraw rejestrowych, z wyłączeniem spraw dotyczących rejestracji przedsiębiorców i rejestracji zastawów, z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz z zakresu praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową, regulacji energetyki, telekomunikacji i poczty, transportu kolejowego, rynku wodno-kanalizacyjnego oraz w sprawach, w których złożono odwołanie od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

We wszystkich wskazanych rodzajach postępowań skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Postanowienie SN z 8 maja 2024 r., II NSKP 51/23

Wymagania skargi kasacyjnej

Postanowieniem z 8 maja 2024 r., II NSKP 51/23, Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną wniesioną w sprawie przeciwko Prezesowi URE o wymierzenie kary pieniężnej. Sąd Najwyższy w powołanej sprawie odniósł się do kwestii braku uzasadnienia skargi kasacyjnej. Rozważania Sądu Najwyższego w tym zakresie ugruntowały dotychczasową linię orzeczniczą, zgodnie z którą stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., skarga kasacyjna powinna zawierać przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie, zaś zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. również wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Sąd Najwyższy podkreślił przy tym, że wymagania określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c. są bezwzględnie obowiązujące, zatem nie mogą być sanowane. Innymi słowy naruszenie tych wymagań powoduje odrzucenie *a limine* skargi kasacyjnej.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wskazane wymagania odnoszą się do różnych, kreatywnych elementów skargi kasacyjnej pełniących odmienne cele. Elementy te muszą być więc wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Wymóg przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia dotyczy obowiązku wskazania przez skarżącego, jakiego rodzaju naruszenia prawa zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu i wyjaśnienia, na czym one polegają przy zastosowaniu adekwatnej argumentacji. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie obejmuje natomiast wskazanie przyczyn, dla których Sąd Najwyższy powinien rozpoznać skargę, a także przedstawienie argumentacji potwierdzającej w opinii skarżącego istnienie tych przyczyn. W konsekwencji należy przyjąć, że wskazanie przyczyn kasacyjnych oraz ich uzasadnienie nie może zastąpić przytoczenia podstaw kasacyjnych oraz ich uzasadnienia i *vice versa* – przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie nie może zastąpić wskazania przyczyn kasacyjnych i ich uzasadnienia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00; 24 kwietnia 2002 r., III CK 70/02; 2 grudnia 2003 r., II UZ 101/03; 23 czerwca 2015 r., II CSK 756/14; 24 lipca 2019 r., I CSK 92/19). Skarga kasacyjna powinna być więc skonstruowana w taki sposób, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w którymkolwiek ze wskazanych elementów treści istotnych dla któregoś z pozostałych.

Postanowienie SN z 24 stycznia 2024 r., II NSKP 57/23

Gravamen przy wnoszeniu skargi kasacyjnej

Postanowieniem z 24 stycznia 2024 r., II NSKP 57/23, Sąd Najwyższy w sprawie przeciwko Prezesowi UTK o zatwierdzenie stawek jednostkowych opłaty podstawowej, odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez powoda, pomimo jej uprzedniego przyjęcia do rozpoznania. Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie miał w tym przypadku *gravamenu*. Jak wskazano w uzasadnieniu postanowienia, na tym etapie postępowania skarżący nie ma interesu prawnego w zaskarżeniu postanowienia o oddaleniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu odwołania.

W związku z prawomocnym odrzuceniem wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania, zaskarżone orzeczenie było jedynym, jakie Sąd Apelacyjny w Warszawie mógł w tych warunkach wydać. Co więcej, ewentualna interwencja Sądu Najwyższego na korzyść powoda poprzez uwzględnienie skargi kasacyjnej w żaden sposób nie zmieniłaby sytuacji prawnej – Sąd drugiej instancji ponownie musiałby oddalić zażalenie na postanowienie o odrzuceniu odwołania.

4. SPRAWY Z ODWOŁAŃ OD UCHWAŁ KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

Wyrok SN z 5 czerwca 2024 r., I NKRS 37/23

Raz ustalone w danym postępowaniu nominacyjnym przez KRS kryteria nie mogą ulegać zmianie wraz z kolejno podejmowanymi uchwałami, zapadającymi w wyniku uchylecia wcześniej podjętych przez KRS uchwał

Raz ustalone w danym postępowaniu nominacyjnym przez KRS kryteria nie mogą ulegać zmianie wraz z kolejno podejmowanymi uchwałami, zapadającymi w wyniku uchylecia wcześniej podjętych przez KRS uchwał. Do takiej konkluzji doszedł Sąd Najwyższy w wyroku z 5 czerwca 2024 r., I NKRS 37/23, na podstawie którego uchylił uchwałę KRS w przedmiocie nieprzedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na jedno z sześciu stanowisk sędziego sądu apelacyjnego w jednym z sądów apelacyjnych.

Rozpoznając odwołanie, które zainicjowało sprawę I NKRS 37/23, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że zaskarżona uchwała była czwartą z kolei uchwałą wydaną przez KRS w przedmiotowym postępowaniu nominacyjnym, a Sąd Najwyższy już trzykrotnie uchylał uprzednio wydane w nim przez KRS uchwały.

W stanie faktycznym sprawy Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że pomimo wydania przez KRS aż czterech uchwał, odnosiły się one do jednej sprawy publicznej. Sąd Najwyższy podkreślił, że czynność polegająca na podaniu do publicznej wiadomości (w dzienniku urzędowym „Monitor Polski”) informacji o wolnych stanowiskach sędziego określonego sądu, sama z siebie nie inicjuje postępowania kwalifikacyjnego. Procedurę taką inicjuje wniosek zainteresowanej osoby. W sytuacji, gdy wnioski takie zostały złożone przez więcej niż jedną osobę, rozpatrywane są one razem, w ramach jednego postępowania konkursowego.

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że ponieważ samo obwieszczenie nie inicjuje procedury kwalifikacyjnej, to gdyby po ogłoszeniu w Dz.U. RP „Monitor Polski”, nikt nie zgłosił swej kandydatury na stanowisko sędziego, nie powoduje to po stronie

KRS konieczności podjęcia uchwały o umorzeniu postępowania, nie zostało one bowiem zainicjowane. Jeżeli jednak po notyfikacji możliwości składania wniosków o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego określonego sądu (dokonanej w formie obwieszczenia w Dz.U. RP „Monitor Polski”), stosowny wniosek/wnioski zostaną złożone, mamy do czynienia z wszczęciem postępowania, co rodzi po stronie KRS określone obowiązki, w tym określenie kryteriów w danym postępowaniu. Rada co do zasady związana jest kryteriami ustawowymi, może jednak w ich ramach określić kryteria wiodące, w ramach danego postępowania.

Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że raz ustalone kryteria (w tym ich gradacja) w danym postępowaniu, nie mogą ulec zmianie wraz z kolejno podejmowanymi uchwałami, zapadającymi w wyniku uchylecia wcześniej podjętych uchwał w wyniku skutecznego ich zaskarżenia przez uczestników danego postępowania. Kolejno podejmowane uchwały KRS wydawane są bowiem w ramach tej samej sprawy publicznej, co rodzi po stronie KRS obowiązek zastosowania tych samych kryteriów w toku całego postępowania. Zmiana kryteriów na poszczególnych etapach postępowania stanowi naruszenie zasady równego dostępu do służby publicznej.

Sąd Najwyższy zwrócił również uwagę, że jeżeli KRS wyraża stanowisko, że o wyborze kandydatów zdecydowały określone kryteria łącznie, to przyjmuje się obowiązek zestawienia tych kryteriów w relacji do cech wszystkich kandydatów. W inny sposób nie można bowiem mówić ani o jednolitości stosowania kryteriów, ani o sprawiedliwości i transparentności procesu nominacyjnego (w tym również w kontekście równego dostępu do służby publicznej w rozumieniu art. 60 Konstytucji RP).

5. SPRAWY ZE SKARG NA PRZEWLEKŁOŚĆ POSTĘPOWANIA

Postanowienie SN z 24 kwietnia 2024 r. ,I NSP 6/24

Dopuszczalność złożenia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie wniosku o wznowienie postępowania

Zagadnienie dopuszczalności złożenia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie wniosku o wznowienie postępowania stało się przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w postanowieniu z 24 kwietnia 2024 r. w sprawie I NSP 6/24.

W powołanej sprawie Sąd Najwyższy uznał, że przepis art. 3 u.s.p.p. określa zamknięty katalog postępowań, co do których możliwe jest wniesienie skargi na przewlekłość. W katalogu tym nie zostało uwzględnione postępowanie w przedmiocie czynności sądu mających na celu wszczęcie postępowania wznowieniowego z urzędu. Przyjmuje się, że skarga na przewlekłość nie przysługuje na czynności sądu mające na celu rozpoznanie wniosku o wszczęcie postępowania wznowieniowego. Sprawa o rozpoznanie wniosku o wznowienie postępowania z urzędu nie jest bowiem „sprawą” w rozumieniu art. 2 ustawy o skardze na przewlekłość czy art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284) w zw. z dyspozycją art. 1 ust. 3 u.s.p.p. Sąd Najwyższy podkreślił zarazem, że wznowienie postępowania ukierunkowane jest na ponowne rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy, która została już prawomocnie osądzona. W powyższym zatem zakresie postępowanie wywołane wnioskiem o wznowienie postępowania z urzędu nie jest w żadnym razie (czy to w ujęciu przedmiotowym czy podmiotowym) nową sprawą, lecz jednak w dalszym ciągu jest rozpoznawaniem sprawy prawomocnie już rozstrzygniętej, skoro celem wnioskującego jest doprowadzenie do tego, aby sprawa prawomocnie rozstrzygnięta była rozpoznana na nowo.

Orzecznictwo europejskie od dawna konsekwentnie przyjmuje, że gwarancje z art. 6 Konwencji nie mają zastosowania do postępowań, w których dąży się do wznowienia postępowania zakończonego ostatecznym wyrokiem.

Postanowienie SN z 18 czerwca 2024 r., I NSP 160/24

Kolejna skarga tej samej strony wniesiona w kolejnej sprawie z jej udziałem

W postanowieniu z 18 czerwca 2024 r. w sprawie I NSP 160/24 Sąd Najwyższy orzekł w przedmiocie skargi tej samej strony, wniesionej w kolejnej już sprawie z jej udziałem, która została sporządzona i nadana na adres Sądu Apelacyjnego dopiero po tym, jak wysłano tej stronie zawiadomienie o terminie rozprawy apelacyjnej, na której mogła spodziewać się prawomocnego zakończenia sprawy. W wydanym rozstrzygnięciu zwrócił on uwagę, że opisane zachowanie strony nie stanowiło naruszenia art. 5 ust. 1 u.s.p.p. W świetle przepisów ustawy o skardze na przewlekłość z dnia 17 czerwca 2004 r. warunkiem merytorycznego rozpoznania skargi jest niezakończenie postępowania, na które została ona wniesiona, nie zaś niepodjęcie przez Sąd jakiegokolwiek czynności procesowej. Jak podkreślił, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że skarga na przewlekłość ma przede wszystkim za zadanie eliminowanie i zapobieganie przewlekłości przez dyscyplinowanie sądu *meriti* do podejmowania terminowych i właściwych czynności prowadzących do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

6. SPRAWY WYBORCZE

Uchwała SN z 11 stycznia 2024 r., I NSW 1237/23

Uchwała o stwierdzeniu ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r.

W dniu 11 stycznia 2024 r., I NSW 1237/23, Sąd Najwyższy, działając w pełnym składzie Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na posiedzeniu jawnym, wydał uchwałę, mocą której stwierdził ważność wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r.

Przed wydaniem uchwały Sąd Najwyższy zapoznał się z treścią sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 2023 r. z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. oraz opiniami wydanymi przez Sąd Najwyższy w wyniku rozpoznania protestów przeciwko ważności wyborów.

W związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonymi na dzień 15 października 2023 r., w repertorium NSW, prowadzonym w Sądzie Najwyższym dla spraw wyborczych, zarejestrowano łącznie 1 177 spraw wywołanych wniesieniem protestu przeciwko ważności wyborów. W odniesieniu do 14 protestów wyborczych Sąd Najwyższy wyraził opinię o zasadności zarzutów i stwierdził, że pozostają one bez wpływu na wynik wyborów, a w odniesieniu do 11 protestów wyraził opinię o bezzasadności zarzutów. W dwóch sprawach postępowanie z protestu umorzono. Pozostałe protesty pozostawiono bez dalszego biegu z uwagi na niespełnianie wymogów formalnych, w tym w szczególności z uwagi na brak podpisu wnoszącego protest, niewskazanie adresu miejsca zamieszkania bądź numeru PESEL, niesformułowanie wniosku dotyczącego ważności wyborów, wniesienie protestu

przez osobę nieuprawnioną, przekroczenie terminu na jego wniesienie, a także ze względu na wadliwe sformułowanie zarzutów protestu lub brak ich uzasadnienia.

Sąd Najwyższy za *zasadne* uznał następujące zarzuty protestów: **a)** zarzut braku odnotowania wyborców głosujących na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania w protokole głosowania sporządzonym przez obwodową komisję wyborczą (I NSW 114/23); **b)** zarzut dotyczący odmowy wydania kart do głosowania, ze względu na zaniechanie zweryfikowania faktu dopisania wyborcy do spisu wyborców (I NSW 355/23); **c)** zarzut nieuwjęcia wnoszącego protest w Centralnym Rejestrze Wyborców z powodu błędu systemowego (I NSW 412/23); **d)** zarzut niedołączenia zaświadczenia o prawie do głosowania do spisu wyborców po oddaniu głosu przez wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania (I NSW 477/23); **e)** zarzut wynoszenia przez członków obwodowej komisji wyborczej kart do głosowania, przy ich liczeniu, do innych pomieszczeń (I NSW 515/23); **f)** zarzut niewpuszczenia męża zaufania do lokalu wyborczego (I NSW 550/23); **g)** zarzut umieszczenia podpisu innej osoby w miejscu przeznaczonym na podpis wnoszącego protest (I NSW 586/23, I NSW 808/23); **h)** zarzut dotyczący zadania pytania przez członka komisji wyborczej wnoszącemu protest o chęć otrzymania wszystkich kart do głosowania (I NSW 690/23); **i)** zarzut błędnego informowania przez członków dwóch obwodowych komisji wyborczych o niemożliwości głosowania na kandydatów z listy wyborczej Polska Jest Jedna, z uwagi na unieważnienie rejestracji listy kandydatów tego komitetu i skreśleniu kandydatów z tej listy, podczas gdy prawidłowa informacja powinna dotyczyć wykreślenia kandydatów innego komitetu wyborczego, który na dwa dni przed wyborami uległ rozwiązaniu (I NSW 712/23); **j)** zarzut braku plomb i pieczęci na urnie (I NSW 985/23); **k)** zarzut wydania wyborcy nieopieczętowanych kart do głosowania (I NSW 1184/23); **l)** zarzut nieopieczętowania urny wyborczej przed otwarciem lokalu wyborczego oraz zorganizowania w lokalu wyborczym warunków głosowania niezapewniających tajności głosowania (I NSW 1203/23).

Sąd Najwyższy wyraził opinie o *niezasadności* następujących zarzutów: **a)** zarzut dotyczący pozbawienia prawa do głosowania korespondencyjnego wyborcy hospitalizowanego w Wielkiej Brytanii (I NSW 99/23); **b)** zarzut instruowania wyborców przez osoby znajdujące się w lokalu wyborczym, aby nie dokonywali skreśleń

na kartach do głosowania, oraz zarzut niewydania karty w wyborach do Senatu (I NSW 408/23); **c)** zarzut kierowania do wyborcy pytania o liczbę kart do głosowania, które chce otrzymać (I NSW 308/23, I NSW 804/23, I NSW 486/12); **d)** zarzut nieprawidłowego potwierdzania odbioru kart do głosowania, tj. potwierdzenia odbioru wszystkich kart jednym podpisem (I NSW 538/23); **e)** zarzut nieobecności niektórych członków obwodowej komisji wyborczej podczas ponownego przeliczenia kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania oraz przy stemplowaniu kart i ustalaniu wyników oraz odmówienia mężowi zaufania prawa do wniesienia uwag do protokołu głosowania i utrudniania mu obserwacji przebiegu wyborów (I NSW 804/23); **f)** zarzut naruszenia tajności głosowania poprzez nienależytą organizację lokalu wyborczego, który posiadał jedną ze ścian wyłożoną niemal w całości lustrami, gdy jedno ze stanowisk do głosowania odbijało się w tych lustrach, oraz nieprawidłowego sposobu poświadczania przez wyborców swym podpisem faktu wydania kart, tj. bez zastosowania nakładki przesłaniającej listę wyborców (I NSW 1001/23).

W ramach podjętej uchwały Sąd Najwyższy podzielił w pełni pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2023 r., I NSW 2262/23, zapadłej w przedmiocie stwierdzenia ważności referendum ogólnokrajowego przeprowadzonego w dniu 15 października 2023 r., zgodnie z którym nie doszło do naruszenia art. 52 § 2 w zw. z § 1 k.wyb. (zob. uchwała pełnego składu Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2023 r., I NSW 2262/23) odnośnie zarzutu dotyczącego pytań kierowanych przez członków obwodowych komisji wyborczych do wyborców o to, czy chcą trzymać karty do głosowania i przyjął, że nie doszło do naruszenia art. 52 § 2 w zw. z § 1 k.wyb.

Z uwagi na to, że w licznych protestach, które ze względu na braki formalne zostały pozostawione bez dalszego biegu, podnoszony był zarzut naruszenia ciszy wyborczej poprzez powszechną publikację sondaży wyborczych przeprowadzonych w dniu głosowania przed jego zakończeniem, Sąd Najwyższy wskazał, że z art. 107 § 1 k.wyb., art. 115 § 1 k.wyb., art. 39 § 1 i § 4 k.wyb. wynika, że po pierwsze, lokal wyborczy zamykany jest w momencie oddania głosu przez ostatniego z wyborców, który przybył do tego lokalu przed godziną 21⁰⁰, przy czym obejmuje to także wyborców, którzy ze względu na warunki lokalowe nie mieli możliwości wejść

do lokalu, lecz stanęli przed upływem tej godziny w kolejce oczekujących na wejście do budynku, w którym mieściła się siedziba obwodowej komisji wyborczej. Po drugie z przywołanych norm wynika, że godziną zakończenia głosowania jest 21⁰⁰, o ile obwodowa komisja wyborcza nie zarządziła przedłużenia głosowania wskutek nadzwyczajnych wydarzeń powodujących, że głosowanie było przejściowo uniemożliwione. W związku z tym żadna obwodowa komisja wyborcza nie zgłosiła do okręgowych komisji wyborczych informacji o konieczności przedłużenia głosowania i nie podjęła uchwały w sprawie przedłużenia głosowania, głosowanie zakończyło się o godzinie 21⁰⁰, a zatem ograniczenia wynikające z art. 107 § 1 k.wyb. oraz z art. 115 § 1 k.wyb. po tej godzinie nie miały już zastosowania. Natomiast także po 21⁰⁰, miały zastosowanie ograniczenia wynikające z art. 107 § 2 k.wyb., zgodnie z którym agitacja wyborcza w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje, jest zabroniona (a niewątpliwie częstowanie osób czekających w kolejce do lokalu wyborczego przez osobę kandydującą napojami jest agitacją wyborczą).

Postanowienie SN z 9 lutego 2024 r., I NSW 2/24

Związek stowarzyszeń działający na mocy art. 22 ust. 1 ustawy Prawo o stowarzyszeniach nie może być uznany za organizację społeczną w rozumieniu art. 84 § 4 Kodeksu wyborczego

Spośród spraw wyborczych odnotowania wymaga również postanowienie z 9 lutego 2024 r., I NSW 2/24, na mocy którego Sąd Najwyższy uznał za zasadną skargę Pełnomocnika Wyborczego Komitetu Wyborczego Ogólnopolska Federacja „Bezpartyjni i Samorządowcy” na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej, w której odmówiono rejestracji tego komitetu.

Państwowa Komisja Wyborcza w uchwale nr 39/2024 z 5 lutego 2024 r. uznała, że związek stowarzyszeń działający na mocy art. 22 ust. 1 ustawy Prawo o stowarzyszeniach nie może być uznany za organizację społeczną w rozumieniu art. 84 § 4 k.wyb. z racji tego, że w członkami takiego związku mogą być osoby prawne, którym nie przysługuje prawo zgłaszania kandydatów w wyborach samorządowych.

Sąd Najwyższy, orzekając w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, uchylił uchwałę PKW wskazując, że Kodeks wyborczy pozwala organizacjom społecznym rejestrować komitety wyborcze w wyborach samorządowych nie dlatego, że reprezentują one inne podmioty do tego uprawnione, ale dlatego, że organizacje społeczne stanowią formę działalności obywatelskiej, której jednym z przejawów jest udział w wyborach samorządowych. Uznanie przez kodeks wyborczy, że w wyborach samorządowych mogą brać udział nie tylko stowarzyszenia, ale też inne organizacje społeczne wskazuje, że ustawodawca nie chciał nadmiernie zawężyć kręgu podmiotów uprawnionych do rejestracji komitetów wyborczych, wymagając jedynie ujawnienia takiego podmiotu w rejestrze organizacji społecznych.

Sąd Najwyższy uznał też za niezasadne stanowisko PKW, jakoby związek stowarzyszeń *de facto* stanowił koalicję wyborczą, która może być tworzona jedynie przez partie polityczne. Podkreślono, że choć sam termin koalicja wyborcza zarezerwowany jest dla działalności partii politycznych, to nie oznacza to, że inne organizacje społeczne nie mogą realizować w wyborach samorządowych celów analogicznych do tych, które partie polityczne realizują jako koalicje wyborcze. Rejestracja komitetu wyborczego przez organizację społeczną zrzeszającą inne podmioty nie stanowi więc obejścia art. 87 k.wyb. zastrzegającego możliwość tworzenia koalicji wyborczych tylko dla partii politycznych. Istnieje istotna różnica między epizodycznym charakterem koalicji wyborczej tworzonej celem udziału w konkretnych wyborach, a organizacją społeczną realizującą swoje cele statutowe zarówno w czasie wyborów, jak i poza nimi. Jednym z celów statutowych Ogólnopolskiej Federacji „Bezpartyjni i Samorządowcy” jest wspieranie obywateli w wykonywaniu ich biernego prawa wyborczego poprzez udział w wyborach organizowanych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i celu tego nie kwestionował sąd dokonując rejestracji tego związku stowarzyszeń. Realizacji tego celu nie może więc zabronić również PKW odmawiając rejestracji komitetu wyborczego. Sąd Najwyższy podkreślił, że PKW nie wskazała przekonującego powodu dla nadawania pojęciu „organizacji społecznej” na gruncie Kodeksu wyborczego innego znaczenia, niż to, którym operuje rejestr publiczny takich organizacji.

Podobnie za bezzasadne Sąd Najwyższy uznał stanowisko PKW jakoby rejestracja komitetu wyborczego związku stowarzyszeń naruszała zasadę równości,

ze względu na większy potencjał takiego związku stowarzyszeń niż pojedynczego stowarzyszenia. Sąd Najwyższy podkreślił, że zasada równości, o której mowa w art. 169 ust. 2 Konstytucji RP ma nade wszystko charakter formalny i nie można wyprowadzać z niej niemożliwego do spełnienia wymogu, by podmioty startujące w wyborach miały podobny potencjał organizacyjny lub finansowy.

Postanowienie SN z 18 czerwca 2024 r., I NSW 10/24

Datę wniesienia do Sądu Najwyższego skargi z art. 34b ust. 1 ustawy o partiach politycznych nadanej u zagranicznego operatora pocztowego listem poleconym, określa data jego wpłynięcia do polskiej przestrzeni prawnej (przejęcia go przez operatora krajowego wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe).

W postanowieniu z 18 czerwca 2024 r., wydanym w sprawie I NSW 10/24, jednym z zagadnień podjętych w ramach rozważań Sądu Najwyższego było określenie terminu jej wniesienia na uchwałę PKW nadanej w formie nierejestrowanej u zagranicznego operatora pocztowego.

Sąd Najwyższy wskazał, iż zgodnie z art. 34b ust.1. u.p.p. w przypadku odrzucenia informacji przez Państwową Komisję Wyborczą partia polityczna ma prawo, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu informacji, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia informacji. Skarżący może wykorzystać drogę pocztową w celu wniesienia skargi – należy jednak zauważyć, że przyjęte przez skarżącego rozwiązanie może rzutować na ustalenie terminu wniesienia skargi. Zgodnie z art. 165 § 2. k.p.c. oddanie pisma procesowego w polskiej placówce operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo w zagranicznej placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem tego pisma do sądu.

W konkluzji Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że datę ewentualnego wniesienia do Sądu Najwyższego skargi z art. 34b ust. 1. u.p.p. nadanej u zagranicznego operatora pocztowego listem poleconym, określa data jego wpłynięcia do polskiej przestrzeni prawnej (przejęcia go przez operatora krajowego wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe). W przypadku nierejestrowanych przesyłek zwykłych, data ta nie jest możliwa do ustalenia i należy przyjąć, że jest to data wpłynięcia przesyłki do Sądu Najwyższego.

Postanowienie SN z 4 stycznia 2024 r., I NSW 1268/23

Postępowanie w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego jest odrębne od postępowania karnego; Sąd Najwyższy nie bada prawidłowości orzeczenia sądu karnego

Postanowieniem z 4 stycznia 2024 r., I NSW 1268/23, Sąd Najwyższy rozpoznał odwołanie od postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego i uchylił to postanowienie, powołując dwojakie podstawy jego uchylenia.

Sąd Najwyższy wskazał, że w wymiarze proceduralnym, postanowienie Marszałka Sejmu zostało wydane z oczywistym naruszeniem procedury określającej sposób stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego, określonej w art. 248 § 3 k.wyb. W świetle tego przepisu, Marszałek Sejmu wydaje postanowienie stwierdzające wygaśnięcie mandatu posła na podstawie informacji z Krajowego Rejestru Karnego (KRK) uzyskanej od Ministra Sprawiedliwości. Tymczasem Marszałek Sejmu nie dysponował prawem wymaganą informacją z KRK, bowiem w dacie wydania postanowienia, w rejestrze tym nie widniała osoba, względem której Marszałek wydał zaskarżone postanowienie.

Sąd Najwyższy podkreślił, że postępowanie w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego jest odrębne od postępowania karnego. Sąd Najwyższy nie bada prawidłowości orzeczenia sądu karnego, od niego przysługuje odrębny środek zaskarżenia, w odrębnej procedurze (kasacja). W obecnej procedurze oceniana jest zgodność z prawem wydania postanowienia

Marszałka Sejmu o stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu poselskiego. Kluczowe znaczenie ma przy tym kwestia wydania prawomocnego wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego i skutki prawne, jakie wyrok ten mógł wywołać w sferze prawa publicznego (w odniesieniu do mandatów poselskich). W rozpoznanej sprawie mieliśmy do czynienia z nietypową sytuacją, ponieważ doszedł jeszcze jeden element do oceny, a mianowicie skutki postanowienia Prezydenta RP w sprawie stosowania prawa łaski.

Sąd Najwyższy stwierdził, że wydanie postanowienia o stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu posła nie było możliwe w związku z obowiązywaniem postanowienia Prezydenta RP z 16 listopada 2015 r. nr PU.117.45.2015 w sprawie stosowania prawa łaski, na mocy którego nastąpiło „przebaczenie i puszczenie w niepamięć oraz umorzenie postępowania”.

Punktem wyjścia było także przyjęcie, że w poprzednim postępowaniu, w którym Sąd Najwyższy wypowiedział się odnośnie do prawa łaski (II KK 96/23) skupiono się na procesowym wymiarze tej prerogatywy (jej wpływu na toczące się postępowanie) w aspekcie domniemania niewinności oskarżonych (konieczność uniknięcia sytuacji, w której oskarżeni pozbawieni zostaliby szansy na sądowe potwierdzenie ich niewinności), a rozważania Sądu Najwyższego dotyczyły tej części prezydenckiej prerogatywy, w której wypowiedziano się na temat zastosowania prawa łaski w formie „umorzenia postępowania”. Wydanie prawomocnego wyroku skazującego doprowadziło do zasadniczej zmiany sytuacji. Zdezaktualizowała się potrzeba ochrony konstytucyjnego prawa do domniemania niewinności, a sama prerogatywa nie była obecnie rozpatrywana w kontekście jej skutków procesowych, lecz materialnych. Kluczowe dla rozważań Sądu Najwyższego w obecnej sprawie było zatem zastosowanie prawa łaski w formie „przebaczenia i puszczenia w niepamięć”.

Tak sformułowane prawo łaski pozbawia wyrok skazujący jego skutków materialnych i nie może on wywoływać skutków w sferze ustrojowej, w postaci spowodowania utraty biernego prawa wyborczego. Mówiąc inaczej, skutki prawomocnego wyroku skazującego zostały zniesione przez zastosowanie prawa łaski.

Sąd Najwyższy wskazał, że postanowienie Prezydenta RP wydane zostało bezpośrednio na podstawie Konstytucji RP i realizuje prerogatywę Prezydenta RP (art. 139 Konstytucji w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 18) i z tego względu nie podlega żadnej kontroli. Ważności bądź skuteczności aktu łaski nie może weryfikować ani Sąd Najwyższy ani Trybunał Konstytucyjny w żadnej procedurze, a wszelkie próby jego podważenia pozbawione są jakiegokolwiek doniosłości prawnej.

Sąd Najwyższy podkreślił, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego, pojęcie konstytucyjne „prawo łaski” ma szersze znaczenie niż instytucja ułaskawienia uregulowana w rozdziale 59 k.p.k. i należy je traktować autonomicznie, jako obejmujące wszelkie indywidualne akty Prezydenta RP również te podjęte przed prawomocnym zakończeniem postępowania sądowego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2018 r., K 9/17, OTK-A 2018, poz. 48), które to rozumowanie Sąd Najwyższy podzielił.

Tak rozumiane „prawo łaski” nie stanowi naruszenia lub ograniczenia odrębności i niezależności sądów, wynikającej z zasady trójpodziału, ale doprecyzowuje wzajemne relacje między władzą sądowniczą i władzą wykonawczą. Jest integralnym elementem konstytucyjnego mechanizmu wzajemnego równoważenia się poszczególnych władz. Zakres stosowania prawa łaski określa wyłącznie Konstytucja RP i nie może być on kształtowany jakimkolwiek aktem innych organów władzy publicznej. Gdyby ustrojodawca chciał zawęzić zakres stosowania tego prawa jedynie do prawomocnych wyroków, uczyniłby to bezpośrednio w tekście Konstytucji RP, jak miało to miejsce w art. 69 ust. 1 Konstytucji Kwietniowej z 1935 r. Przykładem podobnego doprecyzowania jest również art. 99 ust. 3 obecnie obowiązującej Konstytucji.

Sąd Najwyższy podkreślił, że zaskarżone postanowienie wydane zostało na podstawie art. 250 k.wyb. i nie odnosi się do prawnokarnego aspektu sprawy. Orzeczenie Sądu Najwyższego zapadłe w sprawie zainicjowanej odwołaniem od postanowienia Marszałka Sejmu o stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu poselskiego stanowi sprawę publiczną w rozumieniu art. 26 § 1 pkt 11, w zw. z pkt 2 u.SN. w której wyłącznie właściwą jest Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego. Nie jest to sprawa, w której dopuszczalne byłoby wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości UE z pytaniem prejudycjalnym, jej materia leży bowiem

całkowicie poza zakresem kompetencji przekazanych organom Unii Europejskiej. Z tego względu, na właściwość IKN w tej sprawie nie ma żadnego wpływu wyrok TSUE z 21 grudnia 2023 r C-718/21. Jednocześnie, utrwalone orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przesądza, że sprawy dotyczące uzyskania bądź utraty mandatu poselskiego nie stanowią sprawy cywilnej ani karnej w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (Barski i Świączkowski przeciwko Polsce skargi nr 13523/12 i 14030/12 § 57 i cytowane tam orzecznictwo wcześniejsze). Z tego względu, kompetencji IKNiSP do orzekania w tych sprawach nie dotyczą zastrzeżenia ETPCz sformułowane na gruncie art. 6 ust. 1 EKPCz w wyroku z 8 listopada 2021 w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi 49868/19 i 57511/19), lub w wyroku z 23 listopada 2023 r. Wałęsa przeciwko Polsce (skarga nr 50849/21).

Podobne stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w postanowieniu z 5 stycznia 2024 r., I NSW 1267/23.

7. POZOSTAŁE SPRAWY

Postanowienie SN z 24 kwietnia 2024 r., I NO 3/24

Wytyk sędziowski w sprawie karnej

Odnotowania wymaga postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2024 r., I NO 3/24, które dotyczyło odwołania od wytyku sędziowskiego w sprawie karnej. Sąd Najwyższy ugruntował w nim pogląd, że rozpoznawanie spraw dotyczących wytyku judykacyjnego, jako spraw publicznych, należy do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych – niezależnie od procedury, w oparciu o którą toczyło się postępowanie przed sądem powszechnym.